

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Da den elektroniske databehandling for en kort årrække siden holdt sit indtog, blev den næsten overalt hilst velkommen som en uomtvistelig hjælp til at overkomme tidligere uoverskuelige beregninger og administrative opgaver. Man blev i stand til at foretage beregninger, som mennesker ved traditionelle metoder ville være årtier om, og man kunne oplagre oplysninger i hobetal og dog være parat til at videregive disse på brøkdeler af sekunder. Man kunne i vid udstrækning erstatte en del af den menneskelige arbejdskraft, som der dengang var mangel på. De mennesker, der blev overflødige på deres arbejdsplads, blev hurtigt placeret ved andre opgaver. Den elektroniske databehandling kom tilsyneladende smertefrit til at betyde større effektivitet og præcision for administration af virksomheder og samfund.

Vurderingen af edb's betydning må naturligvis i dagens samfund falde noget anderledes ud. Fra visse sider føles edb-udbredelsen som en trussel mod beskæftigelsen, mod de økonomiske og politiske forhold i samfundet og mod demokratiet. Vi har således i det sidste år oplevet flere opgør og konflikter på grund af anvendelsen af edb, hvor systemerne tilsyneladende er indført efter ensidige betragtninger. Nogle kommuner har nægtet at udlevere data til Danmarks Statistik, og andre har protesteret mod denne institutions opbygning af et nyt centralt personregister. Debatten har tydelig vist, at brugen af det rationelle edb-redskab medfører uoverskuelige perspektiver. Vi har set, at kommunerne ikke har magtet at gennemføre de sikkerhedskrav, ministerielle cirkulærer har foreskrevet. Også her har det gennemgående træk været, at edb-anvendelsen har taget et omfang, som folkevalgte og borgerne ikke har kunnet overskue. Debatten om disse forhold har vist, at særinteresserne har haft større gennemslagskraft end de neutrale, samfundsmæssige interesser.

På det beskæftigelsesmæssige område har man fra arbejdstagers side gentagne gange udtalt frygt for konsekvenserne for beskæftigelsesmulighederne

og har rejst krav om medindflydelse på udviklingen. Parterne i denne interessemodsætning vil muligvis kunne forhandle sig til rette, men det er tvivlsomt, om tredjeparts og samfundets interesser bliver inddraget. Opbygningen af Datatet NORD er ved at være tilendebragt, og det vil blive muligt at udveksle store datamængder mellem de nordiske lande og med enorme hastigheder. Inden for EF samles og udveksles tekniske, økonomiske og politiske informationer i stadig større omfang, og der er ingen tvivl om, at dette primært foregår og vil foregå på den enkelte opgaveløsnings betingelser.

Dataophobningen i den offentlige sektor er i kraftig stigning. I mange tilfælde forklæres det ensidigt med, at oplysningerne skal anvendes i videnskabens og statistikkens tjeneste – i andre tilfælde i skatteansættelsens tjeneste.

Inden for sygdomsbekæmpelsen har edb-systemerne utvivlsomt stor værdi på grund af den hurtige information; men samtidig er det uhyre vigtigt at gardere sig mod eventuelle negative følgevirkninger for patienterne, som f. eks. kold og upersonlig maskinel behandling, som patienterne ikke forstår, og som kan forårsage psykiske skader.

Den hidtidige udvikling i anvendelsen af edb har hovedsagelig været begrundet i økonomiske og administrative fordele, og kun i sjældne tilfælde har overvejelser af bredere samfundsmæssig karakter spillet en rolle. Sådanne overvejelser er på sin plads med hensyn til administrative bekvemmeligheder i forhold til det, der bedst tjener borgernes tarv. Ligeså i overvejelser angående magtbalancen mellem politikerne og teknokraterne og angående en centralisering, der både rummer fare for magtkoncentration og misbrug, hvis systemet falder i de forkerte hænder, og som desuden rimer dårligt sammen med den megen tale om nærdemokrati. Det gælder kort sagt om viden og forudseenhed, og man skal bedømme konsekvenser af politisk, økonomisk, teknologisk, social, juridisk, miljø- og sikkerhedsmæssig art.

Sigtet med oprettelsen af et edb-vurderingsråd er, at det skal være »samfundets vågne øje« over for edb-udviklingen og tilsvarende teknologisk